

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 38 Volume: 8 Issue: 38

Haziran 2015 June 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

AVRUPA FRANKOFON MEDYASINDA MÜSLÜMAN KADINININ ÖRTÜSÜNE YÖNELİK STEREOTİPLER

STEREOTYPES OF MUSLIM'S WOMEN'S VEIL IN EUROPEAN FRANCOPHONE MEDIA

Müşerref YARDIM*

Öz

Müslüman kadın ve Avrupa frankofon medyası konusu sıkıntılı ve çetrefilli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa frankofon medyası Müslüman kadını çok yakından takip etmekte hatta manşetlerine taşımaktadır. Manşetlerinde oryantalist ve kolonyalist / sömürgeci düşüncesinin izlerini taşıyan söylemi kullanan Avrupa frankofon medyası Müslüman kadın hakkında önyargı ve stereotipleri özenle kamuoyuna sunmaktadır. Bu çalışmamızda Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadınının örtüsünü konu alan haber manşetlerinde hangi dil ve söylemi kullanarak ne tür bir stereotiplemeye gittiğini ortaya koymaya çalışacaktır. Araştırmamızı en çok yaygın olan dört stereotip üzerinden gerçekleştirdik. Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadınının örtüsüne yönelik stereotipler Müslüman kadını "yabancı" ve "öteki" yapmaktadır.

Anahtar Kelime: Frankofon Medya, Başörtüsü, Stereotip, Avrupa, Müslümanlar.

Muslim woman and the European francophone media are subject emerges as a troubled and complicated problem. European francophone media in the Muslim woman carries even the headlines to follow very closely. Orientalist headlines and colonialist / colonial discourse with traces of using thought European francophone media bias and stereotypes about Muslim women offers care to the public. In this study we will try to reveal what kind of requirement that a stereotyped language and discourse which go to the European francophone media cover the issue of Muslim women in the news headlines. We conducted over four most common stereotypes our research. Stereotypes of Muslim women Muslim women for the cover of the European francophone media "foreign" and "other" do.

Keywords: Francophon Media, Veil, Stereotyp, Europe, Muslims.

Giriş

Benviste'in de belirttiği gibi 'dil toplum içinde üretken bir sistem olarak düşünülebilir: tamamen mana bileşimi olan bileşimi ve düzeni koşullandıran kod sayesinde anlam üretmektedir (Benviste:100). Medyanın kullandığı dil, özenle seçtiği kelimeler ve kavramlar taşıdıkları mana itibariyle hafızaları yönlendirerek kalıp yargı ve stereotiplenmeleri körükleyen kodlama ve kategorizasyon yarattığı söylenebilir.

Stereotipler yaygın bir önyargı şeklidir. Birçok bilim adamın üzerine çalıştığı sosyal bir tutum olarak da tanımlanabilecek stereotipler toplumda ve ilişkilerde yıkıcı bir mahiyeti bulunmaktadır (Glaveanu, 2007). Çoğunluktan farklı olan kişiler, gruplar, milletler ya da ideolojilerin hakkında geliştirilen olumsuz ve sığ değerlendirmeleri kapsayan stereotipler toplumda "biz" ve "onlar" ayrımıyla statükoyu korumak için kullanılmaktadır (Von Hase et al.).

« Biz » ve « onların » yani ötekilerin yaratılması toplumsal süreç çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bilim insanları bilişsel ve güdüsel olarak bireylerin kendilerini üstün görme eğiliminden kaynaklı, ait oldukları grupları da üstün görme eğiliminde olduklarını ifade etmektedirler. Bireylerin ait oldukları grubun özelliklerini olumlama ve bu olumlu özelliklerin tipik olduğunu dile getirmelerine; buna karşın öteki grubun fiziksel özelliklerini, dilini, dinini, cinsel yönelimini, kültürel kodlarını, normlarını, alışkanlıklarını olumsuzlamalarına neden olmaktadır. Bu da farklı olma anlamında "ötekilik" oluşmasına neden olmaktadır. (Oktar, 2005; Karaduman, 2010'dan akt. Kılıç, 2011: 147-148). Bireyler zaman zaman kendisini farklı ve güçlü olduğunu belirtmek istediğinde karşısındaki kişileri herhangi bir nedenle etiketledikleri ve onları ötekileştirdikleri görülmektedir (Aker ve diğerleri, 2007'dan akt. Kılıç, 2011: 147-148).

Aslında "biz" ve "onlar" ayrımının tarihi eskilere dayanmaktadır. 1700 ila 1850 yılları arasında Avrupalı zihinler dünyayı iki karşı kampa ayırıyor ya da buna zorlanıyorlardı: Batı ve Doğu (ya da Batı ve Geri kalanlar). Bu yeni kavrama göre Batı, Doğu'dan üstün görülüyordu. İkinci sınıf Doğu'nun sahip olduğu

* Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi

sanılan değerleri, rasyonel (akılcı) Batı'nın değerlerine karşı bir tez olarak kabul ediliyordu. Özellikle Batı, eşsiz erdemlerle kutsanmış olarak hayal ediliyordu: akılcıydı, çalışkandı, üretken, fedakar, tutumlu, liberal demokratik, dürüst, otoriter ve olgun, gelişmiş, becerikli, hareketli, bağımsız, gelişime açık ve dinamikti. Doğu'ya Batı'nın karşısındaki öteki'ydi: akılcı olmayan ve keyfi, tembel, üretmeyen, tahammüllü, cazip olduğu kadar egzotik ve karmaşık, despot, bozulmuş, çocuksu ve olgunlaşmamış, geri kalmış, pasif, bağımlı, durağan ve değişmeyen. Başka bir şekilde söylemek gerekirse, Batı bir dizi gelişmeci özelliklerle tanımlanırken, Doğu yokluklarla tanımlanıyordu (Hobson, 2008: 23). Görüldüğü üzere "öteki"ne karşı hoşgörüsüzlüğün ve önyargıların, yani İslamofobyanın uzun bir geçmişi vardır. İslamofobi, yabancı korkusunun dini bir kategori altındaki şekli olarak İslam korkusuna dayalı bir Müslüman karşıtlığı olarak ifade edilebilir. İslamofobinin olgusallaştırılması Eurosentrik bakış açısı ve Oryantalizm ile Batı tarafından üretilmiş, 11 Eylül sonrasında ise İslam radikalizm ve tehdit olarak yeniden gündeme gelmiştir (Akıncı et al.).

Öte yandan kalıplaşmış yargılar toplumsal ilişkilerde gücü elinde bulunduranların tanımladığı diğerinin farklılığını ortaya koyan belirleyici özellikler olarak genellikle olumsuz önyargılarla dolu, küçültücü ve sınırlayıcıdır (Sheridan, 2007'dan akt. Kılıç, 2011: 148). Ötekileştirme ile yapılan ayırım çoğu kez hiç bir neden olmaksızın ötekinin insan olmaktan doğan bütün haklarını çiğnenmesine neden olmuştur. (Kırel ve diğerleri 2010; Çelenk, 2010'dan akt. Kılıç, 2011:148).

Bir kısım medya da aynı şekilde statükünün korunması adına « biz » ve « onlar » kategorizasyona başvurarak farklı olanı ötekileştirmektedir. Meydanın dünya görüşünde « biz » Avrupa'nın dini ve kültürel değerlerini benimseyenlerden oluşmaktadır (Eide et al.). « Biz » ve « onlar » kategorizasyonu derinleştirerek güçlendiren günümüz medyası stereotiplerin topluma aktarılmasında en önemli faktör olma özelliğine sahiptir. Böylelikle medya stereotipler aracılığıyla öteki hakkında tabulaşmış negatif imaja başvurarak toplumun hafızasını şekillendirdiği söylenebilir. Ayrıca stereotipleme güç ilişkilerine bağlıdır: stereotip kurbanı olan öteki her zaman zayıf olandır (Gorham, 2010: 94-96).

Kullanılan dil egemen söylemleri doğallaştırmakta ve egemen ideolojinin kurulmasını sağlamaktadır. Foucault'un da belirttiği gibi her söylem ve epistemoloji belli bir politikanın ürünüdür ve onu sürdürmeyi amaçlamaktadır. Foucault, söylemlerin yapılanmasında bazı bilgi ve düşüncelerin temel alındığı ve bunların da kültür ve tarihten bağımsız olmadığı inancındaydı. Bu nedenle de söylemin, toplumun çeşitli boyutlarını yapılandırdığı veya oluşturduğu inancındaydı. Söylemler nesnelere, telafuz usüllerinin, kavram ve stratejilerin oluşumlarını kapsayan çeşitli, sosyal ve tarihsel düzensiz oluşumları içermektedir. Nesnelere oluşumunda, söylemin kurucu bir yapısı vardır. Sosyal yaşam, söylem vasıtası ile üretilir, dönüştürülür ve yeniden üretilir. Burada, dilin anlam oluşturma bakımından gerçeği temsil etmesi, gerçek ve doğru ile yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. İfadeleri üreten sosyal konular, telafuz usüllerinin oluşumunda, söylemden bağımsız değildirler. Ayrıca telafuz usülleri; açıklama, hipotez koyma, dönüştürme vb gibi tarihsel olarak belirli ama tarihsel değişikliklere açık bir çeşit düzensiz faaliyetlerdir. Diğer bir deyişle tarihsel olmakla beraber, yine tarih vasıtası ile yeniden yapılandırılabilirler (Aker, 2002).

Söylem bir meta-eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreç/lerdir. Söylem sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi, sosyal hayatın tüm yönleri ile ilişkilidir (Sözen, 1999'dan akt. Çelik, 2008:100). Medya manşetleri ve haber içeriği de kullanılan dil ile gerçekte ideolojinin araçları olarak görev almaktadırlar ve seçilen sözcük/cümleler egemen ideolojinin tespitinde konuya duyarlı bir bakış açısı getirmektedir (Bilis et al.).

Batı'da oluşan Müslüman imajı toplumun bilinçaltına yerleşen algı, stereotip, önyargı ve kalıp yargıların ürünü olarak ifade edilebilir. Din, dil, etnisite farklılığı gözetmeksizin farklı olan herşeyi 'ötekileştiren' Avrupa frankofon medyası toplumunda yaygın olan stereotip ve önyargıları manşetine taşıyarak kılık kıyafetinin görünürlüğünden dolayı Müslüman kadını toplumun ötekisi, yabancı ve dışlanmış unsuru haline getirmektedir.

Avrupa frankofon medyası gündem belirleyici gücü ile İslama ve bu dine mensup Müslümanlara ve özellikle Müslüman kadına karşı tahammülsüzlük, hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık dilini 11 Eylül saldırılarından önce olduğu gibi sonra da kullanmaya devam ettiği söylenebilir. Oryentalist düşüncenin etkisinde kalan Avrupa frankofon medyası Müslüman kadını ele alırken Doğu-Batı ekseninde değerlendirmektedir: Doğulu, peçeli, örtülü, gerici, erkeğin kölesi, irrasyonel...

Müslüman kadının örtüsü Avrupa kamuoyu tarafından her fırsatta tartışılmalıdır. Hiç bir kesim bu tartışma konusunda tarafsız kalamamıştır: temel hak ve özgürlüklerin bir gereği olduğunu savunanlar kadar demokratik laik ilkelerle çatışma yarattığını ortaya koyanlar da olmuştur. Başörtüsü din ve islami teokratik rejimlerin baskıcı uygulamaları olarak görülmüştür (Blero, 1996: 3). Başörtüsü hakkında dün

olduğu gibi bugün de kalıplaşmış tanımlamalar yapılmaktadır: başörtüsü dini boyutu da aşan sosyo-kültürel ve siyasi olarak belirlenmiş bir nesnedir (Blaise et al.). Başörtüsünün kadınlara yönelik ayrımcılığın izlerini taşıdığından dolayı hukuk devletinde kabul edilemez olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır (Salom et al.).

Müslüman kadının başörtüsü kadının özgürlüğünün önünde en önemli engel; laiklik ilkesini, Avrupa toplumlarının temel değerlerini ve kadın-erkek eşitliğini tehdit eden unsur olarak değerlendirilmektedir (Hamidi, 2008:1). Popüler dilin kullandığı Müslüman kadına yönelik stereotipler artık medyanın da dili haline gelmektedir. Oryantalist ve modernleşme teorileri öne sürülerek Müslüman kadın ve örtüsü İslamın aterkil, kadını aşağılayan ve kadın düşmanı sonucu çıkarılmaktadır (Bullock, 2002: XV). Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadına bakış açısı bu kadınlara karşı ayrımcılığı meşru görülmesinin sağlamakta ve bu noktada toplumun duyarlılığını sıfırlamaktadır. Ancak Müslüman kadının ayrımcılığa maruz kalması özgürlüklerinin kısıtlanması ve hayatı üzerin tehakküm kurulması anlamını taşıdığını da unutmamak gerekir.

1. Avrupa Frankofon Yazılı Medyasının Müslüman Kadına yönelik stereotiplerin tarihsel temelleri

Kendini öteki üzerinden tanımlamaya çalışma ve “ötekileştirme” sonucunda iç ve dış düşman ya da tehditlerin işaret edilmesi suretiyle bir kimlik kurma girişimleri çok eskilere dayanmaktadır. İnsanlık tarihinin erken dönemlerinden itibaren, kendini kendisinden farklılık gösterenler üzerinden tanımlama çabasına giren toplumlar ve örnekler mevcuttur. Avrupalıların da güvenlik saikiyle kendilerinden kültürel anlamda farklı olan diğer toplumları “öteki” olarak göstermek suretiyle kendi içlerinde birlik ve güç oluşturma girişimleri olarak değerlendirilebilir (Yılmaz, 2008: 86).

Batı'nın Doğu'ya bakışının temelinde “kimlik diyalektiği”, yani kimlik ile ötekiler arasındaki diyalektiğin bulunduğu söylenebilir. Bugün de sıkça sözü edilen Batı-Doğu karşıtlığı, modernlik-gelenek veya modern olan-geleneksel olan ayrımı bağlamında kutuplaştırılmış bir kültürel kimlik sorunu olarak şekillenmiştir. Kültürel kimlik olgusunu, “öteki” ile sıkı bir ilişki içinde ve ona karşı oluşan bir durum olarak kavramlaştırmak mümkündür. Buna göre, Batı, modernliği temsil ederken Doğu'nun nasibine düşen “gelenek”tir (Hentsch, 2008:301-303).

Edward Said, “*Oryantalizm*” adlı eserinde; Batılı modern kimliğin oluşum sürecinde Batı-dışı ötekinin rolünü, modern benliğin farklı olanı nasıl ötekileştirerek kurulduğunu çözümler. Said'e göre, Aydınlanma sonrası dönemde Avrupa kültürü, kendi gücünü ve kimliğini, “Doğu” olarak tanımlayıp nitelendirdiği kimliğe karşı konumlandırarak kurmuştur. Bu bağlamda Oryantalizm, “Batı'nın Doğu'yu söylemsel düzeyde kurarak ve Batı-karşıtı geleneksel kimlik olarak üretmek kendi hegemonyasını dünya üzerinde kurma süreci ve dolayısıyla da farklı olanın ötekileştirilmesi” olarak tanımlanabilir (Keyman, 2002:21).

Avrupalı yazarların eserlerinde İslam ve Doğu'yu Batı uygarlığının düşmanı olarak gösteren oryantalist görüşler, sürekli bu uygarlıklar arasında yaşanan tarihsel sorunları ve çelişkileri canlı tutarak günümüze taşımış ve bu çelişkiler günümüzde İslamofobi ve İslam düşmanlığının temel dayanakları arasında yer almıştır. İslam ve Müslümanların Hıristiyan toplumunun en büyük rakibi olarak anlatılması suretiyle, Hıristiyan toplumunun bir kimlik etrafında toplanmasını hedefleyen bu toplumun ileri gelenleri, İslam karşıtlığını ihtiyaç duyulduğunda çok rahat uyanacak bir dozda tutmuşlardır (Aktaş, 2014: 44).

Samuel Huntington'ın *Medeniyetler Çatışması* ile Francis Fukuyama'nın *Tarihin Sonu* gibi çalışmalar Hıristiyan ve İslam dünyası arasındaki çelişkiler ve çatışma tezlerine katkıda bulunmakta, meşruluk ve saygınlık sağlamaktadır.

Günümüzde İslam düşmanlığı da dahil, ötekilere karşı mevcut hoşgörüsüzlüğün, dışlamanın ve aşağılamanın özellikle medya sayesinde görünür ve bilinir hale geldiği, aynı zamanda da medya yüzünden yaygınlaşıp yoğunlaştığı söylenebilir. Başka deyişle, 11 Eylül saldırısının yarattığı korku, kuşku, endişe ve rahatsızlık hissi, zaten var olan hoşgörüsüzlüğün, ayrımcılığın ve ırkçı eğilimlerin yansımaya ve medya kanalıyla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Böylece, Batı'nın İslam ve Araplar hakkında yüzyıllardır oluşturup inşa ettiği olumsuz tasavvur ve zihniyet, 11 Eylül sonrasında şartlarında kitle iletişim araçları tarafından yeniden üretilir ve aktarılır bir hale geldiğini söyleyebiliriz (Yüksel, 2014: 191).

11 Eylül sonrası dünyada İslam ve Müslümanlar, hem siyasette hem de medyada, Avrupa'ya yabancı, farklı bir din olarak algılanmaktadır. Buna bağlı olarak da “Müslümanlar, farklı ve bizden değil” ifadeleri açıkça söylenir olmuştur. 11 Eylül sonrasında Avrupa medyasında İslam ile Tehdit arasında bir bağ oluşturulmuştur ve “her Müslüman bir teröristtir” klişesi zihinlere yerleşmiştir (Akdemir, 2009: 12-15).

Öte yandan medya algısı ile vatandaş algısının büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir. Avrupalı normal bir vatandaş, medya tarafından sunulan gerçekliği yeniden üretmekte ve İslam'ı, medyanın

gözünden “tehdit” olarak algılayıp değerlendirmektedir. Tehdit algısı, medyanın güncelleştirdiği bir durumdur; ancak bu algı zihinlerin derinliklerinde yatan stereotip ve önyargıdan bağımsız oluşmuş değildir. Bu açıdan Avrupa halkının toplumsal hafızasında İslam’ın, farklı bir din olduğu, tehlikeyi temsil ettiği ya da simgelediği kurgusu zaten mevcuttur. Medya, zihinlerde mevcut olan bu temsilleri yeniden canlandırmaktadır. Avrupalılar, İslam’ı ve Müslümanları, medyanın kendilerine İslam ve Müslümanlar hakkında verdikleri bilgilerin imkân verdiği kadar tanımaktadır (Gökçe, 2012: 104).

Eğer İslam’a ilişkin, Batı karşıtı, hoşgörüsüz, gayri medeni, irrasyonel bir din olduğu algısı oluşturulmak isteniyorsa, o zaman İslam’ın sıkça kadına bakışı gündeme getirilmektedir. Bunun da temel nedeni, Batı dünyasında modernliğin veya geri kalmışlığın kadınlar sorunsalı üzerinden işlenmesidir (Gökçe et al.)

Yapılan bir araştırmaya göre:

- Avrupalıların %78’i, İslam’ın kadınları eşit görmediği ve bu nedenle Müslümanların kadınlara baskı uyguladıkları, toplumsal yaşamdan dışladıkları inancını taşımaktadır.
- Almanların %76’sı “kadına ilişkin İslami düşüncelerin Batı kültürü ile uyuşmadığı” görüşünü paylaşmaktadır.
- Portekiz ve Polonyalıların %72’si İslam’ın kadınları eşit kabul etmediği görüşünü desteklerken, bu oran diğer ülkelerde %75 civarındadır (Gökçe, 2012: 105-106).

Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadını gündeme alma ve sunuş şekli ülke kamuoyunda İslam ve Müslüman algısına bağlıdır. Avrupa kamuoylarında İslam ‘şiddet dini’ olmakla beraber “kadınlar üzerinde baskı” kuran atarerkil yapısı vurgulanmaktadır. Avrupa genelinde Müslümanların kadınlar üzerinde baskı uyguladığı ve kadınları dışladığı inancı yaygındır.

Kadın konusu Avrupa frankofon medyası açısından kritik bir öneme haizdir. Çünkü modernite, merkezine kadını yerleştirmiştir. Bu açıdan bir dinin ve onun mensuplarının modern olup olmadığı, kadın sorunsalı üzerinden kararlaştırılmaktadır. İslam’da kadına değer verilmediği klişesinin yaygınlaşması, İslam’ın, modern ve rasyonel bir din olmadığı algısını, ilkel ve ataerkil bir din olduğu stereotipini ve İslam ile Müslümanların kadına karşı hoşgörüsüz olduğunu meşru göstermek için kullanılmaktadır.

2. Yöntem

Araştırmada haber manşetlerini kapsayan dilsel sunumu ve içerik seçimi üzerinde durularak Müslüman kadınlara yönelik dil üzerinden yaratılan stereotipler incelenecektir. Haber başlıkları haberde okuyucunun dikkatini çekmek için öne çıkan en önemli öğelerden biridir. Böylece kullanımlarında normal dilde sık sık rastlanmayan, kendilerine özgü dilbilimsel özellikler taşımaktadır. Bu özelliklere fiilsiz cümle kullanımı, sözdizimsel açıdan tamamlanmamış cümleler vb. gibi örnekler verilebilir (Yıldız, 2000: 108). Çalışmada haberlerin başlıkları, kelimeleri ve bunlar içindeki tanımlama, benzetme, sıfat çözümlemesi yapılmıştır.

Manşette atılan bazen bir kelime, bazen bir sözcük zihinlerde temel fikir oluşturarak stereotiplerinin kullanımını toplumun geneline yaymaktadır. Avrupa frankofon medyasında, özellikle 11 Eylül 2001 sonrası olduğu kadar öncesini de dikkate alarak belirlenen anahtar kavramlar üzerinden tarama yapıldı. Taramayı başörtüsü (foulard-voile), peçe (burqa-niqab), islamcılık (islamiste), radikallik (radicalisme), korku gibi kavramlar üzerinden gerçekleştirdik.

Medya taramamızı Fransa, Belçika ve İsviçre yazılı ve görsel medyasına ait bir çok gazete, TV kanalı üzerinden yaptık. Çok okunan gazete veya çok izlenen TV kanalları dahil olmak üzere taramamızı geniş bir spektrumda gerçekleştirdik. Tarama yaparken seçici davranmayışımız sebebi Avrupa toplumunun farklı kesimlerine hitap eden bütün Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadına yönelik stereotiplerinde adeta söylem birliği içerisinde olmaları önemli etken oluşturmuştur. Böylelikle Müslüman kadına yönelik stereotiplerini geniş bir yelpazede inceleme imkanı bulduk.

Müslüman Kadın söz konusu olduğunda Avrupa frankofon medyası hangi stereotiplere başvurmakta? Müslüman Kadın nasıl bir imajla sunulmuştur? sorusu araştırmamıza yön vermiştir. Avrupa frankofon yazılı medyanın Müslüman kadının örtüsününün nasıl ele aldığını dört başlık altında inceledik.

- Yabancı unsur
- Erkek egemenliğinin sembolü
- Dinin ve geleneklerin tehakkümünün simgesi
- Radikal islamcılığın bayrağı

3. Avrupa frankofon yazılı medyasının Müslüman kadının örtüsüne yönelik stereotipler

A. Yabancı unsur

Ele aldığımız başlık örneklerinde Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadının (baş)örtüsünü herşeyden önce Avrupa kültürüne yabancı unsur olarak görmesi Batı'nın Doğu algısı çerçevesinde olduğu sonucuna varılabilir. Peçeli ve örtülü Doğulu Müslüman kadın Batı'ya herşeyiyle yabancı ve Batı'dan farklı olarak tanıtılmaktadır. Oryantalist düşünce başörtülü kadını İslamın sembolü haline getirmiştir (Zemli, 2014: 7). Avrupa frankofon medyası bu görüşü manşetlerine yansıtmaktadır: Xavier Bertrand için burkallı bütün kadınlar yabancı¹ başlıklı haberde UMP parti bakanının peçe takan Müslüman kadınlara karşı tavrını açık ve net ortaya koymuştur (Le Huffington Post, 17 Ocak 2010), Kreşde peçe (AgoraVox, 10 Aralık 2014) başlıklı habere denizde peçesiyle görünen kadın resmi eşlik etmekte, Yabancı olan ülkede sorun, sıkıntı ve rahatsızlık kaynağı da olarak görülmektedir: Fransız toplumunun başörtüsü rahatsızlığı nereden kaynaklanmaktadır? (Le Figaro, 23 Ağustos 2008)", "Neden başörtüsü sorun yaratıyor? (Le Monde, 14 Nisan 2001)", *Libération* gazetesinin manşeti: "Fransa mı? Burka mı?" başlıklı habere eklediği resim peçeli bir kadının görünen gözleri" (*Libération*, 12 Temmuz 2008), Nicolas Sarkozy: Başörtülü Kadın İstemiyoruz (Le Point, 19 Şubat 2015), Sokakta başörtüsü takmak, neden islami başörtüsü rahatsız ediyor? (Mediapart, 3 Mart 2015).

Ötekileştirme ve yabancılaştırmada ilk kurban Müslüman kadın olduğu verdiğimiz örneklerde ortaya çıkmıştır. Müslüman kadının kılık kıyafeti ve dolayısıyla da başörtüsü herşeyden önce laiklik prensibi doğrultusunda tartışmaya açılmaktadır. Fransa'da genelde Müslüman görünürlüğünü, ve özellikle başörtüsü sorununu laikliğe bağlı özel alan / kamusal alan çerçevesinde ele alınmaktadır. Ele aldığımız Avrupa ülkelerinde kendilerini feminist olarak tanımlayan bazı kesimin bir "başörtüsü nefreti" olduğunu iddia etmek yanlış olmaz. Laiklik ilkesi doğrultusunda kamusal alanda dini simge olarak değerlendirilen Müslüman kadın örtüsünün kabul edilemeyeceğine, ve de özellikle okullarda başörtüsünün yeri olmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Başörtüsünü yasaklama tartışmaları sürecinde yetkililerin laiklik adına her türlü dini sembelleri yasaklayacak girişimlerini desteklemişlerdir (Dot-Pouillard, 2007). Avrupa frankofon medyası İslam-laiklik tartışmasına kayıtsız kalmasının imkansız olduğundan yola çıkarsak bu durumu Müslüman kadın ve onun örtüsü üzerinden manşete taşıması olağan görünmektedir: Fransa'nın Arap-Doğulu bölümünü kabullenmek? (L'Atlantico, 13 Aralık 2013) başlıklı haberde uzmanlar tarafından hazırlanıp Fransa başbakanına sunulan raporun okullarda başörtüsünün serbest bırakma önerisi eleştirilmektedir, 'Eski tartışma: 1989, laik cumhuriyet islami başörtüsüne karşı' (Le Monde, 2 Ağustos 2007): haberde Fransa'da yaşanan başörtüsü tartışmalarını başlıkta olduğu gibi birbiriyle uzlaşmayan iki kutup gibi göstermektedir, "Alain Finkielkraut: Fransa başörtüsüne direniyor" başlıklı haberde başörtüsü laiklik ilkelerine ters düştüğü ifade edilmiştir (Causeur, 22 Kasım 2011), "İsviçre: kamusal alanda başörtüsüne izin vermeli miyiz?" (Tdg.ch, 19 Ocak 2011).

Fransa'da başörtüsü sorunu 1980 yılların sonunda birkaç başörtülü öğrencinin başörtüleriyle eğitimlerine devam etme ısrarı üzerine okullarından atılmalarıyla ortaya çıkmıştır. Creil'de patlak veren bu ilk başörtü olayı farklı şekillerde isimlendirilmiştir: "Creil olayı", "Creil Koleji olayı", "Creil başörtüleri olayı", "ders sınıflarında başörtüsü takma sorunu", "Kur'ani başörtüsü olayı", "Tchador savaşı" (Siblot, 1992: 5). Chirac son noktayı okullarda başörtüsünün de kapsayan açığa vurulan bütün dini sembelleri yasaklayarak koymuştur. 10 şubat 2004 tarihinde Fransa meclisi devletin ve kurumlarının laiklik ilkesi çerçevesinde öğrencilerin okullarda, kolej ve liselerde dini aidiyetlerini açığa vuran bütün dini sembelleri yasaklayan yasağı 39 hayıra karşı 494 evetle çıkarmıştır (Lefebvre, 2004). Yasaklar ve özgürlüklerin kısıtlanması konusunda öncülük eden Fransa'yı Belçika ve İsviçre de takip etmektedir (Le Soir, 25 Nisan 2012). Fransa ve Belçika da dahil olmak üzere bir çok Avrupa ülkesi Müslüman kadının kılık kıyafetini kamusal alanın ilk sırasında yer alan okullarda yasaklanmışlardır. Okullarda başörtüsü konusu Avrupa frankofon medyasının ilgi alanında ilk sırada yer almakta olduğu görülmektedir: Neden Üniversitede Başörtüsünü Yasaklamak Gerek?" (Le Figaro, 12 Şubat 2015): Haberde Nicolas Sarkozy'nin üniversitelerde başörtüsüne karşı olduğu ifadesine yer verilmektedir", Üniversite: laikliğe (baş)örtü? (Le Point, 27 Mart 2015), Brighelli: Siyah Dalgaya karşı, üniversitede başörtüsünü yasaklayalım (Le Point, 13 Şubat 2015), Kadın haklarından sorumlu bakan üniversitelerde başörtüsüne karşı (Le FigaroVideo, 02 Mart 2015), "Başörtüsünü okulda yasaklamak?" (Le Temps, 02 Aralık 2009), Üniversitelerde İslami Başörtüsünü Yasaklamak Gerekir mi? sorusuna haber içinde yönlendirmeye cevap verilmektedir. Haberin ilk cümlesi 'başörtüsünün ne olduğu dahi bilinmediği' ifadesiyle başlamaktadır. Kullanılan resim yine peçeli iki kadın (Le Grand Soir, 10 Ağustos 2013).

Böylelikle okullarda öğretmenler ve öğrencileri kapsayan yasak memur kesimini olduğu kadar özeli de ilgilendirdiği görülmektedir. İşyerlerinde başörtüsü tartışmalarına her ne kadar dini kıyafetten

dolayı ayrımcılığın mümkün olamayacağı söylene de bazı şartlarda başörtüsünün yasaklanması gerektiği ifade edilmektedir (Références, 9 Haziran 2010): 1.İşyerinin özel üniforma giyme mecburiyeti varsa 2.Başörtülüken yapılması imkansız olan iş olduğunda 3.Başörtüsü şirketin imajını zedeleyecektir.

Bu konuyla ilgili haber başlıkları Avrupa frankofon medyasında çok fazla yer almıştır: “İslami başörtüsü: şirketlerde rahatsızlık” başlığı altında iş yerlerinde başörtüsünün yarattığı sıkıntıları ve ‘başörtüsüne hassas kesimlerin korunması gerektiği belirtilmiştir (Le Figaro, 07 Şubat 2011)”, Abercrombie işçilerinin başörtüsünü tolere etmektedir’(Le Figaro, 24 Eylül 2013).

Ayrıca hala tartışma konusu olan Baby Loup kreşi olayı 2008’e tarihine dayanmaktadır. Özel bir kreş olan Baby Loup iç tüzüğe ve dini tarafsızlık ilkesine uymadığı gerekçesiyle başörtülü bir bayanı işinden atmıştır. Olay Yargıtay’a taşınmış ve Yargıtay’da 19 mart 2013 tarihli kararında “başörtüsü taktığı gerekçesiyle işten atmanın hiç bir dayanağının olmadığı” kararını vermiştir. Bu kararın din ve vicdan özgürlüğü adına olumlu adım olarak kabul edilirken bazıları da laiklik adına bu kararın yanlışlığını savunmaktadırlar. İçişleri bakanı Valls dahi bakan kimliğini bir kenara bırakıp yargının bu karardan rahatsızlığını belirtmiştir (Rue 89, 20 Mart 2013). Yargıtay’ın verdiği bu kararı *Le Point* gazetesi tarafından da değerlendirilirken: “iş yerinde başörtüsü takma: laikliğin mağlubiyeti mi? “ sorusunu sormuştur (Le Point, 20 mart 2013).

Avrupa’da Müslüman kadının örtüsü istihdam alanında dışlanmış olduğu gibi örneğin meclisde de yasaklanması medya gündemini de ayrıca meşgul etmektedir: ‘Başörtüsü Mecliste Yasaklanacak mı?’(La Libre, 10 Mart 2011), Özel şirketlerde başörtüsü takmak: karşı çıkan Fransızların %84 haklılar mı? (L’Atlentico, 26 Mart 2013).

Diğer bir taraftan Avrupa frankofon medyasının Müslüman kadının örtüsünün Avrupa toplumlari tarafından kabulü veya reddi farklı kurumlar tarafından gerçekleştirilen araştırmaları manşetten vermeleri de bir başka noktaya dikkat çekmektedir. Yapılan bu araştırmalar aslında kamuoyunu yönlendirme ve kapıda duran tehlikeye, yani İslama ve özellikle Müslüman kadına karşı toplumda hassasiyet yaratmak amaçlı olduğunu Avrupa frankofon medyasında atılan manşetlerden okuyabiliriz: “Fransızların %84’ü Fransa’da başörtüsüne karşı”(MediaPresse75, 23 Mart 2013) başlıklı haberde Fransız toplumunun ezici çoğunluğun başörtüsünü istemediklerinin altı çizilmiştir”, “10 Fransızdan 8’i kamuoyuna açık özel alanlarda başörtüsünü istemiyor”: İFOP tarafından yapılan araştırmada sadece % 12’si tarafsız ve % 4’ü başörtüsüne sahip çıkmakta (FranceTvInfo, 23 Mart 2013).

Müslüman kadının başörtüsünün Avrupa kültürüne yabancı olduğu düşüncesinden yola çıkarak Avrupa frankofon medyası başörtüsünü korkulması gereken yabancı unsur olarak ele aldığını ifade edilebilir. İslamdan korkulması gerekir mi gibi sorular her zaman Müslüman kadın ve onun örtüsü üzerinden yapılmaktadır: « İTele TV kanalında konuşan yazar Alain Finkielkraut « İslamdan korkma, olması gerekenlerin ilki » (İTele, 18 Ocak- 2015), « İslamdan korkmak gerekir mi? » (Le Point, 2 Şubat 2013), « Fransa korkusu başlıklı *Valeurs Actuelles* dergisi korkunun sembolü Fransa bayrağının renklerine bürünmüş peçeli Müslüman kadını yapmaktadır », (Valeurs Actuelles, Ocak 2015), « İslam nasıl okulu tehdit ediyor-İslam nasıl okulu kangrenleştiriyor” başlıklı sayısında *Le Vif L’Express* dergisi başörtüsünü kullanmıştır” (Le Vif L’Express, Ekim 2008), « Başörtüsü: Sol Frankofonun Büyük Korkusu” (La Libre, 21 Eylül 2013).

Avrupa frankofon medyası Müslüman kadının örtüsünü yabancı unsur yaparken aynı zamanda çatışma unsuru da olduğunu öne sürmektedir. Bir tarafta Avrupa’nın değerleri diğer tarafta bu değerleri hedef alan Müslüman kadının görünen kılık kıyafeti. Bir başka deyişle gericiliği, irrasyonelliği ve baskıyı temsil eden Müslüman kadın örtüsüyle Batı’nın laik ve demokratik değerlerine karşı savaş açtığı manşet yapılmaktadır: “Fransa’da başörtüsü tartışmalarının patlak verdiği tarihlere ait iki gazete manşeti: *Le Figaro* gazetesinin: Başörtüsü silaha dönüşünce (Le Figaro, Ekim 1994) ve *Politis* gazetesinin manşeti Fransa-İslam savaşı gerçekleşebilir mi?” (Politis, 26 Ekim 1994), “Bu simgeler ideolojik çatışmanın bayraktarlığını yapmaktadırlar” (La Croix, 7 Ekim 1994), “İslam medeniyeti geliyor. Fransız topraklarına yerleşmesinden sonra sembolik bir şekilde “tchadorla” şimdi de okullara kök salmaktadır” (Le Quotidien, 18 Ekim 1994), “Başörtülülerin savaşı” (Le Canard Enchainé, 25 Ekim 1994), “İslami başörtüsü olayı: Öğretmenler baş eğmeyelim” (Le Nouvel Observateur, 2 Kasım 1994), “Tchador olayı. İslami başörtüsüne karşı öğretmenlerin haçlı seferleri” (Le Figaro, 8 Kasım 1994), “Le Pen direnişe çağırdı [...] ülkenin tamamının savunması için Cumhurbaşkanı görevine çağırmıştır” (Le Figaro, 13 Kasım 1994).

B. Erkek egemenliğinin simgesi

Batı’da kamusal alanda başörtü takmak İslamın ataerkil yapısının bir eseri ve toplumsal cinsiyete dayalı boyun eğiklik olduğu iddiası gündemden düşmemektedir. Sözde ataerkil yapının hüküm sürmesi İslamın Batı ve değerleri açısından çok gerilerde kaldığı ifade edilmektedir: kadın-erkek arasında eşitlik

örneği olan “biz” ile gerici ataerkil “onlar” arasında dikotomi yaratılmıştır. Bu görüşe göre Batı'nın savunduğu kadına özgürlük ile kadını baskı altında alan İslami prensipler çatışmaktadır. Aynı şekilde başörtüsü kadının kendi hür iradesinin dışında dayatılan bir kıyafet olduğundan boyun eğmenin, ezilmişliğin ve köleleşmenin simgesi yapılmaktadır. Başörtülü Müslüman kadın kıyafet seçiminde olduğu gibi yaşantısının bir çok alanında kendi iradesini kullanamamakla ithaf edilmektedir (Zempi et al.). Avrupa frankofon medyasının bu komuyla alakalı haber başlıkları da ilginç görüşler ortaya çıkarmaktadır: Teslimiyet, Houellebecq 2022 Fransasında Müslüman partiyi iktidara getirmektedir': Soumission (Teslimiyet) romanıyla Michel Houellebecq Fransa'nın 2022'de Müslüman bir cumhurbaşkanı tarafından yönetileceği ve kadınların köleleştirdiği radikal islamın iktidar olacağı konusunu işlemektedir. Bu konuyu ele alan haber başlığı çarpıcı bir şekilde verilmektedir (L'Express, 16 Şubat 2014), Başörtüsü, 3 bin yıllık dini maçoğun simgesi (SlateAfrique, 31 Ekim 2012), Nasıl kadının örtüsü müslüman oldu? (Sciences Humaines, 15 Eylül 2014) aynı başlıklı Bruno Nassim Abouddrar kitabı ele alınmakta ve İslam ülkelerinde kadınların örtüsü dini boyutlu olmadığı ifade edilmiştir, Peçe dini sembol değil, kadınların ezilmiş simgesi (Sisyphé, 28 Şubat 2015), Başörtüsü, beş bin yıllık boyun eğme (Le Temps, 21 Kasım 2006).

Ayrıca başörtüsü erkek egemenliğinin simgesi olarak görülmele kalınmayıp dinci erkek egemenliğinin kadın bedeni üzerindeki denetim aracı olarak da tanımlanmaktadır: “Fransa İslamın da hala çok fazla erkek egemen” (Le Figaro, 20 Haziran 2011), Başörtücülükle savaşmak” (Le Huffington Post, 28 Eylül 2014): Başörtüsünün erkek egemenliği kadının da köleleştirilmesini simgelediği ifade edilmiştir, İz bırakmadığı takdirde kadına vurmak erkeğin hakkı.

Başörtüsü kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik simgesi olarak görülmektedir. Başörtüsü takmayı kabul etmek seçme özgürlüğü örtüsü altında sadece itaatkarlığın ifadesi olarak görülmektedir. Bu görüşe göre kadının başörtüsü bir kılık kıyafet özgürlüğü değil sadece erkeğin bir baskısı olarak tanımlanırken, bu tutumun da kadına karşı din tarafından uygulanan bir ayrımcılık olarak görülmektedir. Başörtüsü erkek egemenliğini temsil ederken aynı zamanda kadın haklarının ihlali, özgürlüklerinin önünde bir set ve kadınların ikincilleştirilmesi olarak tasvir edilmektedir (Trad, READİ). Bu görüşler Avrupa frankofon medyasında da aynı şekilde yansıtılmaktadır: *La Une*'nin 20 Ocak 2012 tarihli, *Questions A La Une* adlı televizyon programında “Okullarda başörtüsü yasaklanmalı mı? Ne pahasına olursa olsun özgürleştirmek? gibi sorular üzerinden İslam gelenek ve göreneklerini Batı'nın erkek-kadın eşitliği ve devletin tarafsızlık ilkeleriyle bağdaşır bağdaşamayacağı sorusu ele alınmıştır. Başörtülülerin sayısının sokaklarda olduğu kadar okullarda da arttığını dikkat çekilerek başörtüsünün arkasında aslında gelenek olduğu ifade edilmektedir, Fransa'nın Müslüman kadınları yeşil bayrağı sallıyorlar: kölelik, eşitsizlik, İslamlaşma (As4bInfo, 12 Mart 2009).

C. Dinin ve geleneklerin tehakkümünün simgesi

Sömürgeci ve oryantalist düşüncenin ortaya koyduğu Müslüman kadın algısı başörtüsünü toplumsal cinsiyet baskısı ve cinsiyet eşitsizliğinin simgesi yaptığını yukarıda ifade etmiştik. Üstelik başörtülü Müslüman kadın İslamın sembolü haline getirilerek başörtüsü « kadının İslam dininde küçük düşürmekte çünkü Müslüman kadın Müslüman erkeğin zorlamasıyla başörtüsü takmakta olduğu » iddiası yapılmaktadır. Böylelikle başörtüsü İslamın karanlık ve gerici yüzünün simgesi olarak tanımlanmaktadır (Zempi et al.). Cemaatleşmeyi (communautarisme) hızlandıran başörtülü bayanların örtülerinin açık bir ifadeyle « biz bulunduğumuz ülkelere entegre olmak istemiyoruz » anlamına geldiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca Avrupa toplumlarında varlıklarını sürdürmeleri için « entegre » olmaları tavsiyeden ziyade zorunluluk halini almıştır: Avrupa'da yaşamak istiyorsanız Avrupa toplumunun değerlerine entegre olmanız gerekir ! Bu görüşe göre ibadet yerleri, yani camiler dışında dini pratikleri uygulamaya koymak Avrupa toplumunun değerlerine ters düşmektedir. Bir başka deyişle kamuya açık her yerde « ayrıştıran dini simgelerin » ortadan kaldırılması gerektiği dile getirilmektedir. Bu doğrultuda Müslüman kadının örtüsü sokalarda, kafelerde, buluşma noktalarında, sinemalarda ve konferans salonlarda yerinin olmadığı fikrini savunmaktadır. İslam dininin kadına başörtüsü aracılığıyla baskı yapıyor iddiası başörtüsünün dini tasallutunun bir simgesi yapılmaktadır. Kadın sadece kadın oldukları, erkeklerden farklı oldukları ve erkeklerden daha aşağı durumda oldukları gerekçesiyle İslam dininin kadına örtünme zorunluluğu getirdiği iddia edilmekte olduğu Avrupa frankofon medyasında da yer almaktadır: ‘İslami başörtüsü hayatı örten bir örtüdür’ (Courrier International, 17 Temmuz 2003) başlıklı haberde başörtüsü Müslüman kadınları yaşadıkları toplumlardan koparmak isteyen bir azınlığın talebidir, Başörtüsü İslami değil, karanlık ve gericiliğin sembolüdür (Agora Vox, 15 Kasım 2014), Peçe, kadınlara zulüm ve baskıyı temsil etmekte (L'Express, 16 Ocak 2010), Başörtüsü ne arap ne de İslami (Agora Vox, 6 Ocak 2014), Din ile gelenek arasına sıkışmış başörtüsü (Colloque Université de Genève), Fransa:özgürlük, karanlık ve boyun eğme üçgeninde peçe (Agora Vox, 15 Kasım 2006), Görünmezliği sağlayan başörtüsü İslamın imajını oluşturmaktadır (Libération, 14 Mart 2014), ‘İslami Başörtüsü: Dini bir Zorunluluk mu?’ (Agora Vox, 5 Mart 2008): haber başörtüsünün dini bir vecibeden ziyade

İslamlaşmanın bir simgesi olduğu vurgulanmaktadır, İslamcı spektrum başlığı ile *Le Point* dergisi başörtülü Müslüman kadın kullanılmıştır (*Le Point*, 3 Şubat 2011), *Valeurs Actuelles* dergisi peçeli Müslüman kadını kullanarak « Allah'ın, din değiştirerek Müslüman olmaları » (*Valeurs Actuelles*, 8 Kasım 2012), Başörtüsünü reddeden Lyon camii saldırısına: bazı dini pratiklere karşı gerçek islamofobyaya ile basit anlamama arasında nasıl ayırım yapmak gerekir? (*L'Atlentico*, 13 Ağustos 2013).

D. Radikal islamcılığın bayrağı

Kendilerini « laik » olarak tanımlayan bazı kesimler tarafından Batı'da başörtüsü İslamın siyasi ve kuşatmacı yönünü temsil ettiği düşünülmektedir. Ayrıca Müslüman kadın takdığı başörtüsünden dolayı islamcı düşüncenin öncüsü ve savaçısı olarak görülmektedir. Üstelik başörtüsü gücünün ve yıkıcı etkilerinin farkında olanların kullandığı bir propaganda silahı olarak da değerlendirilmektedir. Avrupa ülkeleri gibi Müslüman olmayan ülkelerde başörtüsü Şeriat'ın açık ve aleni bir uygulaması anlamına gelmekte beraber cihadın da simgesi yapılmaktadır. Fakat en çarpıcı olan başörtüsü takanlar için farklılıklarını ortaya koyma, takmayanlara ve onlar gibi düşünüp hareket etmeyenlere de hakaret gibi kullanıldığı iddiasında bulunmaktadır (Lemaire, 2014). Başörtüsü Avrupa'nın din ve siyaset ayırımı yapmış olan Avrupa tarihine ve kültürüne bir hakaret olarak değerlendirilmektedir. Başörtüsü dini bir vecibe olmaktan çıkarılıp siyasi aidiyetle ilgili siyasi bir simge, politik bir bildiri, Avrupa'nın laik demokratik ilkeleriyle çatışma sembolü olduğu algısı yaratılmaktadır (Courrier International, 30 Ekim 2003). Avrupa frankofon madyası bu görüşleri olduğu gibi manşetlerine yansıtılmaktadır: Başörtüsünün totaliter siyasi projenin sembolü olduğunu açıklıyorum (*Le Soir*, 23 Mart 2010), Laiklik ve yasallık: islami başörtüsü neyin simgesi? (UPJF, 8 Ocak 2004), Başörtüsü siyasi İslam, radikal İslam ve İslamcılığın da bayraktarlığını yaptığı öne sürülmektedir: *Le Nouvel Observateur* dergisinin kapağı "Yeni İslamcı Meydan Okuması. Mısır, Tunus ve Libya örneği verilerek kapak görüntüsünde başörtülü bir bayan kullanılmıştır (*Le Nouvel Observateur*, 2 Kasım 2011), Belçika televizyonu *La Une*'nin 26 Ekim 2009 tarihli *Mise au Point* adlı tartışma programında « Voile: l'islam se radicalise-t-il » (Başörtüsü: İslam radikalleşiyor mu?): « islamizm », « radikalizm », « başörtüsü » kavramları arasında ayırım yapılmazken ve bu kavramların tam olarak ne anlama geldiği belirtilmezken, « başörtüsü sizi korkutuyor mu? », « başörtüsü: İslam radikalleşiyor mu? » gibi sorularla tartışma yönlendirilmektedir (*La Une*, 26.10.2009), İslamcılığa hayır !: Le Pen gençliği" (*Le Monde*, 2 Mart 2010) başlık haberde Müslüman kadının örtüsü İslamcılık simgesi yapılmıştır, *Le Figaro Magazine*'nin kapağı: "Fransa'da radikal İslam üzerine anket". Derginin kapağı radikalleşmeyi peçeli kadına bağlamaktadır (*Le Figaro Magazine*, 06.11.2009), *La Une: Questions à La Une* programı: « Faut-il interdire le voile? et Musulmanes: l'émancipation à quel prix? » (Başörtüyü yasaklamak? Müslüman Kadın: Neyin pahasına Özgürleştirmek?) (*La Une*, 20 Ocak 2012), RTL: *Controverse* programı « Port du voile: faut-il légiférer en la matière? » (Başörtüsü: yasallaştırmak mı?) (RTL, 19 Mart 2010).

Başörtülü Müslüman kadın ayrıca entegrizmin sözcüsü olarak da tanımlanmaktadır. Buna en çarpıcı örnek Fransız Alain Finkielkraut'dan gelmiştir. Finkielkraut'un okula gelmek için başörtüsünü çıkarmak zorunda kalan başörtülü öğrenciler hakkında cümleleri oldukça düşündürücü: "başörtüsünü çıkartan kızlar okul çıkışında başörtülerini takıyorlar mı diye imamlar tarafından gözetilmektedirler" (Finkielkraut).

Başörtüsünü radikal İslamın sözcüsü yapan anlayış aynı şekilde başörtüsünü terörizmin de simgesi yaptığı söylenebilir. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından başörtüsü "ötekinin kıyafeti" olarak aşırı islamcı fundametalist düşüncenin temsilcisi yapılmıştır. Cinsiyet eşitsizliğini temsil ettiğinden dolayı örtülü Müslüman kadın Batı'nın ideal kadın profiline uymadığı prensibinden yola çıkarak sömürgeci düşüncenin Müslüman kadını "özgürleştirme" iddiası ortaya atılmıştır (Zempi et al.). Nitekim Amerikan yönetiminin Afganistan'a müdahalesi her ne kadar terörle mücadele gibi görünse de ülkeye medeniyet getirme adı altında Müslüman kadınları Taliban rejiminden kurtarıp statülerini ve yaşam şartlarını iyileştirme motifi öne sürülmüştür. Bu medenileştirme misyonu aslında Afgan Müslüman kadını örtüsünden / peçesinden kurtarma çabası gibi okumak gerekir (Bullock, 2002:39-40). Batı'nın belirlediği kalıplara göre şekillenmesi gereken bir özgürleştirme çabası karşımıza çıkmaktadır. Müslüman kadın din hariç her türlü gericiliği kapsayan "görünür" kıyafetiyle Fransa, Belçika ve İsviçre gibi ülkeler başta olmak üzere Avrupa ülkeleri için tehdit unsuru olarak değerlendirilmiştir (Zempi et al.).

Sonuç

Avrupa frankofon medyasında Müslüman kadın söz konusu olduğunda başörtüsü veya peçesinden bağımsız bir imaj sunmadığı görülmektedir. Bir başka deyişle Müslüman kadın Avrupa frankofon medyasında yer alıyorsa bu sadece kılık kıyafeti çerçevesinde olmaktadır. Böylelikle Avrupa frankofon medyası başörtülü veya peçeli stereotipleri şekillendirdiği Müslüman kadın imajını özenle seçtiği kelimelerle aktardığını verdiğimiz örneklerle ortaya koyduk.

İslam ve Müslümanlar açısından dönüm noktası oluşturan 11 Eylül öncesi ve sonrasında Avrupa frankofon yazılı ve görsel medyasının Müslüman kadına karşı takındığı tutum ve söylemde farklılık olmadığı ifade edilebilir. Müslüman kadını sunuş şekli oryantalist zihniyetin bir devamı olarak karşımıza çıkmaktadır: kadınlar boyuneğdirik, ezilmiş, her fırsatta peçeli kadın imajı ortaya koyma çabası... Bu görüşe göre Müslüman kadınlar toplum içinde erkek tarafından kontrol nesnelere tasvir edilmekte, düşünme yeteneği ve hareket yetkisi olmayan, yani bağımsız bir birey olmayan ve bu yüzden de ataerkil gelenekleri sorgulamakta yetersiz kalmakta oldukları imajı verilmektedir. Batı'nın Doğu anlayışı örtülü Müslüman kadın imajı üzerine kurulmuştur.

Araştırmamızı dört farklı stereotipleme üzerinden gerçekleştirdik. Müslüman kadının örtüsü Avrupa'da yabancı unsur, erkek egemenliğinin sembolü, dinin ve geleneklerin tehakkümünün simgesi ve radikal islamcılığın bayrağı olduğu yönünde algı Avrupa frankofon meydası aracılığıyla Avrupa toplumuna yayılmaktadır: halk yönlendirilmekte, insanlara neyin önemli olduğu söylenmekte ve insanlara bu olaylar hakkında ne düşünmeleri gerektiği de bu şekilde belirlenmektedir.

Avrupa frankofon meydasının sundukları Müslüman kadın hakkında korkuları, önyargıları ve algıları şekillendirdiği sonucuna varılabilir. Bir başka deyişle Avrupa frankofon medyası Müslüman kadın hakkında kendi değerlerini kendi doğrularını ve kendi gerçeklerini empoze etmeye çalıştığını ifade edilebilir. Kitlelere ulaşma gücünü elinde tutan Avrupa frankofon medyası Müslüman kadına yönelik stereotipleri daha çok kişiye ulaşmasına, yayılmasına ve tekrarlanmasına aracılık etmekte olduğu söylenebilir. Avrupa frankofon medyası söylemini oluşturan stereotipler aracılığıyla Müslüman kadının dini kimliğini cemaatleşme, din ve vicdan özgürlüğünün gereği olan görünürlüğünü de Avrupa'ya meydan okuma olarak göstermektedir. Böylelikle Avrupa frankofon medyası oryantalist izler taşıyan söylemiyle Müslüman kadınlara yönelik stereotip, önyargı ve algıları topluma yaymada önemli rol üstlendiğinden dolayı birlikte yaşam ve toplumsal barışı için tehlike oluşturduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Erhan. (2009). "11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı". *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 1, pp 1-26.
- AKER, Tutku. (2002). « Medya ve İktidar İlişkileri: Dilin Klişeleştirdiği cinsiyet kimlikleri ». 2nd International Conference On Women's Studies Doğu Akdeniz Üniversitesi. Kıbrıs, Magosa.
- AKTAŞ, Murat. (2014). 'Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi', *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13, pp.31-54.
- BENVETİSTE, Emile. (1968). *Problèmes de linguistique générale*. Paris: Gallimard.
- BİLİS, Pınar & ÇATALCALI, Ayşe. (2012). « Toplumsal Cinsiyet Stereotiplerinin Medyada Sunumu ve Popüler Kadın Sanatçılar Örneğinde "Kadın Star" Stereotipleri: Akşam-Hürriyet- Star Gazeteleri », *Erciyes İletişim Dergisi*, 3, pp.24-38.
- BLAÏSE, Pascal & DE COOREBYTER, Vincent. (1990). « L'Islam et l'école, anatomie d'une polémique », *Courrier hebdomadaire du C.R.I.S.P.*, 1270-1271, p.50.
- BLERO, Berbard. (1996). « Du droit d'exterioriser son appartenance religieuse à l'école. L'interdiction du foulard islamique face à la liberté de religion », *Revue du droit des étrangers*, 87, pp.3-26.
- BULLOCK, Katherine. (2002). « Muslim Women and the Veil, Challenging Historical & Modern Stereotypes », Herndon, The International Institute of Islamic Thought.
- ÇELİK, Hilal. (2008). "Söylem Analizi", *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, pp.99-117.
- DOT-POUILLARD, Nicolas. (2007). "Les recompositions politiques du mouvement féministe français au regard du hijab", <http://sociologies.revues.org/246?lang=en> (12.04.2015).
- EİDE, Elisabeth & SİMONSEN, Anne. (2007). *Mistenkelige utlendinger*. Kristiansand: Hoyskoleforlaget.
- FİNKİELKRAUT, Alain. "Le foulard et l'espace sacré de l'école" (texte publié dans L'Arche, n°544-545).
- GLAVEANU, Vlad. (2007). Stereotypes Revised - Theoretical Models, Taxonomy and the Role of Stereotypes." *Europe's Journal of Psychology* [Online], 3.3: <http://ejop.psychopen.eu/article/view/409/html> (16.04.2015).
- GÖRHAM, Bradley. (2010). "Considerations of Media Effects: The Social Psychology of Stereotypes: Implications for Media Audiences." *Beyond Blackface: Africana Images in US Media*. ed. Houston, Akil D. Kendall/Hunt Publishing Company.
- GÖKÇE, Orhan. (2012). "Avrupa Medyasının ve Kamuoyunun İslam Algısı", *İslamofobi, Kolektif Bir Korkunun Anatomisi*, Ankara: Anka.
- GÖKÇE, Gülise. & GÖKÇE, Orhan. (2011): *Avrupa'da İslam ve Türk İmajı*, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- HAMİDİ, Malika. (2008). *Le Foulard Islamique A La Croissee d'Enjeux Socio-Politiques*, Ouvrage collectif « Du bon usage de la laïcité » - Aden (eds.)
- HENTSCHT, Thierry. (2008). *Hayali Doğu: Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Politik Bakışı*. Çev., Aysel Bora. İstanbul: Metis Yayınları.
- HOBSON, John. (2008). *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri*. Çev., Esra Ermert. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KEYMAN, Fuat. (2002). "Globalleşme, Oryantalizm ve Öteki Sorunu: 11 Eylül Sonrası Dünya ve Adalet". *Doğu Batı*, 20, pp.11-33.
- KILIÇ, Deniz. (2011). « Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009) », *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1, pp.143-169.
- LEFEBRE, Alex. (2004). "France: l'Assemblée Nationale interdit le foulard a l'école", http://www.wsws.org/francais/News/2004/fevrier04/180204_FoulardIslam.shtml (10.04.2015)
- LEMAÏRE, Hubert. (2014). "Pour en finir avec le voile islamique", <http://ripostelaique.com/pour-en-finir-avec-le-voile-islamique.html> (08.04.2015).
- SALOM, Gaye. & SEKSİG, Alain. (1999), "Clarté, fermeté, laïcité", *Libération*, 12.11.1999.
- SIBLOT, Paul. (1992). "Ah ! Qu'en termes voiles ces choses-là sont mises, in *Mots. Les langages du politique*, 30, pp.5-17

TRAD, Jumana. « *Le foulard et les femmes arabes au début du XXIème. Siècle, Guide de bonnes pratiques en matière de développement dans les pays les plus défavorisés de l'environnement Euro-méditerranéen.* » Education, égalité entre hommes et femmes et Etat de droit », READİ, Cooperacion Ciudad de Madrid.

VON HASE, Ragnhild. (1997). *Enemy Images in American History*, Providence, R.I.: Berghahn.

YILMAZ, Fatma. (2008). *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı*, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

YÜKSEL, Mehmet. (2014). "İslamofobinin Tarihsel Temellerine bir Bakış: Oryantalizm ya da Batı ve Öteki", *İÜHFM*. 1, pp.189-200.

ZEMPI, Irene. & CHAKRABORTİ, Neil. (2014). *Islamophobia, Victimisation and the Veil*, McMillan.

Avrupa Frankofon Medyası

Agora Vox, 15 Kasım 2006
Agora Vox, 5 Mart 2008
Agora Vox, 6 Ocak 2014
Agora Vox, 15 Kasım 2014
AgoraVox, 10 Aralık 2014
As4binfo, 12 Mart 2009
Causeur, 22 Kasım 2011
Courrier International, 17 Temmuz 2003
Courrier International, 30 Ekim 2003
FranceTvInfo, 23 Mart 2013
İTele, 18 Ocak- 2015
La Croix, 7 Ekim 1994
La Libre, 10 Mart 2011
La Libre, 21 Eylül 2013
La Une, 26.10.2009
La Une 20 ocak 2012
L'Atlentico, 26 Mart 2013
L'Atlentico, 13 Ağustos 2013
L'Atlentico, 13 Aralık 2013
L'Express, 16 Ocak 2010
L'Express, 16 Şubat 2014
Le Canard Enchaîné, 25 Ekim 1994
Le Figaro, Ekim 1994
Le Figaro, 8 Kasım 1994
Le Figaro, 13 Kasım 1994
Le Figaro, 23 Ağustos 2008
Le Figaro, 07 Şubat 2011
Le Figaro, 20 Haziran 2011
Le Figaro, 24 Eylül 2013
Le Figaro, 12 Şubat 2015
Le Figaro Magazine, 06.11.2009
Le FigaroVideo, 02 Mart 2015
Le Grand Soir, 10 Ağustos 2013
Le Huffington Post, 17 ocak 2010
Le Huffington Post, 28 Eylül 2014
Le Monde, 14 Nisan 2001
Le Monde, 2 Ağustos 2007
Le Nouvel Observateur, 2 Kasım 1994
Le Nouvel Observateur, 2 Kasım 2011
Le Point, 3 Şubat 2011
Le Point, 2 Şubat 2013
Le Point, 20 mart 2013
Le Point, 13 Şubat 2015
Le Point, 19 Şubat 2015
Le Point, 27 Mart 2015
Le Quotidien, 18 Ekim 1994
Le Soir, 23 Mart 2010
Le Soir, 25 nisan 2012
Le Temps, 21 Kasım 2006
Le Temps, 02 Aralık 2009
Le Vif L'Express, Ekim 2008
Libération, 12 Temmuz 2008
Libération, 14 Mart 2014
Mediapart, 3 Mart 2015
MediaPresse75, 23 Mart 2013
Politis, 26 Ekim 1994
Références, 9 Haziran 2010
RTL, 19 Mart 2010
Rue 89, 20 Mart 2013
Sciences Humaines, 15 Eylül 2014
Sisyphé, 28 Şubat 2015
SlateAfrique, 31 Ekim 2012
Tdg.ch, 19 Ocak 2011
UPJF, 8 Ocak 2004

